

Prikaz konja kroz povijest i djela

König, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:984383>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURE**

Klara König

PRIKAZ KONJA KROZ POVIJEST I DJELA

Završni rad

Mentor:

doc.art. Dejan Duraković

Osijek, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. STARI VIJEK.....	3
2.1. Umjetnost pretpovijesnog doba.....	3
2.2. Egipatska umjetnost.....	5
2.3. Drevna umjetnost staroga istoka.....	6
2.3.1. Asirska umjetnost.....	6
2.4. Grčka umjetnost.....	7
2.5. Rimska umjetnost.....	10
3. SREDNJI VIJEK.....	12
3.1. Romanička umjetnost.....	12
3.2. Gotička umjetnost.....	13
4. RENESANSA.....	16
4.1. Renesansa na sjeveru.....	20
4.1.1. Njemačka.....	20
5. BAROK.....	21
6. UMJETNOST XIX. STOLJEĆA.....	23
6.1. Romantizam.....	23
6.2. Impresionizam.....	24
6.3. Hrvatski kipari xix. stoljeća.....	25
7. UMJETNOST XX. STOLJEĆA.....	27
7.1. Kubizam.....	27
7.2. Ekspresionizam.....	28
7.3. Futurizam.....	30
7.4. Hrvatski kipari xx. stoljeća.....	31
8. SUVREMENA UMJETNOST.....	34
9. ZAKLJUČAK.....	36
10. LITERATURA.....	37
11. SAŽETAK.....	38
12. PRILOZI.....	39

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
diplomski/završni

pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

1. UVOD

Konj (*Equus caballus*) je, uz mnoge svoje dobrobiti i koristi čovjeku, služio kao česti motiv kroz cijelu ljudsku povijest. Prema klasifikaciji spada pod krupne biljojede sisavce kopitare. Ovaj završni rad bavi se problematikom i analizom prikaza figure konja kroz različite povijesne periode.

Prikaz figure konja od prapovijesnog doba je čest još od razdoblja paleolitika ili starijeg kamenog doba gdje je sam motiv konja imao višestruku simboliku sa vjerskim elementima i ritualnim duhovnih obredima. Pojavom pećinskog slikarstva ljudi su u ritualne svrhe koristili prirodne materijale oslikavajući na površinama pećina uglavnom lov na životinje. Tako su nastala najupečatljivija djela iz vremena paleolitika sa naturalističkim prikazom različitih životinja, kao što je prikaz konja u špilji Chauvet u jugoistočnoj Francuskoj. Osim oslikavanja pećina u religijske svrhe bitna je pojavnost oblikovanja male plastike od bjelokosti, kamena sa isklesanim kipićima mamuta, konja, bizona ali i simbola plodnosti kao što je Venera iz Willendorfa. Napretkom civilizacije, prikaz ljudi i životinja je uvjetovan i određen društvenim uređenjem. Tako su kanoni u egipatskoj umjetnosti uvjetovali način prikaza prostornosti vertikalnom i semantičkom perspektivom. Slikovni i reljefni prikazi bili su nejednolikog i jednolikog ritma. Slično tomu je pristup u asirskoj umjetnosti (Lov na lavove). Počeci grčke umjetnosti prikazuju pokret sličnim onim kao u egipatskoj umjetnosti u reljefu, to jest u ljudskoj figuri pokret se očituje iskorakom naročito vidljivo u skulpturama kora i korusa. U kasnijem periodu grčke umjetnosti kanoni određuju idealizirani prikazi ljudi i životinja. Nasljedno tomu rimska umjetnost je crpila znanje i iskustva iz grčke umjetnosti koja je bila koncentrirana u prvom redu na ljudsko tijelo te na idealiziranu anatomiju. Naglasak se stavlja na prikazivanje pojedinačnog, karakterističnog portreta, naglašava se realističan prikaz, te pravilan i skladan omjer i proporcije koje je snažno bilo ukorijenjeno u rimskome društvu. Također, jako važno za izdvojiti je da se u rimskoj umjetnosti prvi puta javlja javno izloženi konjanički spomenik Marka Aurelija. Nakon podjele Rimskoga Carstva proizlazi umjetnost kasne antike, bizantska umjetnost. Izuzetno konzervativna zbog religijskih i kulturalnih razloga, održava tradiciju s grčkim realizmom. Kontinuirano je utjecala na zapadnoeuropsku umjetnost. Dolazi do potpunog razvitka mozaika, načina zidnog i podnog ukrašavanja još od rimske umjetnosti. Romanika, prvi stil u europskoj umjetnosti koji se razvija u razdoblju od 1000. godine pa sve do pojave gotike koncem 12. stoljeća. Ponovno se javlja, nakon kasne antike, osjećaj za plastično oblikovanje i obradu detalja. Figurativno kiparstvo, izvorno obojano živim bojama, igralo je značajnu ulogu. Klasična gotička umjetnost prisutna je na

skulpturama koje ukrašavaju zidove arhitektura. Skulptura se za razliku od romanike i rane gotike kod kojih je bila u potpunoj funkciji arhitekture, polako oslobađa iz arhitektonskih okvira. Kiparski motivi prvenstveno su ograničeni na crkvenu skulpturu sa religijskim i moraliziranim prikazima. Volumen skulptura su sve manje plošni, a sve više zaobljeni dok se naposljetku posve ne oslobađa prostora arhitekture (što nije postojalo od razdoblja antike) pa stoje na isturenim konzolama, ili su postavljeni među stupovima pa prividno djeluje kao da su u nišama. U razdoblju renesanse antika se smatra vrhuncem ljudskog stvaralaštva. Po prvi puta umjetnici bivaju cijenjeni i priznati kao stvaraoci. Sa željom za odbacivanjem staroga vijeka koncentracija biva na potpunom preporodu antike. Ideal je skladan odnos dijelova kompozicija, pa tako nastaje umjetnost čija je karakteristika realističnost, a ne idealizam. Kiparstvo teži ka vjerodostojnošću oblika i ljudskog tijela. Skulptura više nije dio arhitekture. Za razliku od gotike, nastoji se dati što prirodniji oblik i osobnost, upotrebljava se matematička perspektiva, proporcionalnost što omogućava smještaj više likova u jedan plan. U reljefu se koristi voluminoznost figura prvog plana. Uz sva usvojena znanja, same konjaničke skulpture dolaze do posebnog izražaja zbog postignutog sklada između jahača i samog konja čiji su prikazi, pored monumentalnosti, puni emocija. Za razliku od renesanse, barokno kiparstvo je u suodnosu s prostorom oko nje, dinamična i puna energije u kombinaciji sa slikarstvom stvara iluziju kao onu na pozornici. Za nastanak i razvoj baroknoga kiparstva ključnu je ulogu imao rimski arhitekt i kipar G. L. Bernini, koji je na bitno nov način postavio temelje visoko baroknoj skulpturi i predodredio sveukupan kasniji razvoj baroknoga kiparstva u Italiji, a i izvan njezinih granica. Glavne karakteristike baroka su razigranost masa, monumentalnost prostornih koncepcija, naglašeni iluzionizam i povezivanje arhitekture, skulpture i slikarstva. U kiparstvu dominiraju razigrani pokreti, smiona kiparska rješenja i naturalizam. Chiaroscuro. Oblikovanje volumena kroz segmentne forme sadržajnih, razigranih i bogato ukrašenih draperija kao sadržajni elementi prikaza cijele skulpture. Romantizmom vlada snažno izražavanje osjećajnosti i zanimanja umjetnika za prošlost vlastitog naroda. Doba koje odiše nemirom, daje slobodu vlastitog izražavanja, a potezi kista živi i slobodni.

2. STARI VIJEK

2.1. Umjetnost pretpovijesnog doba

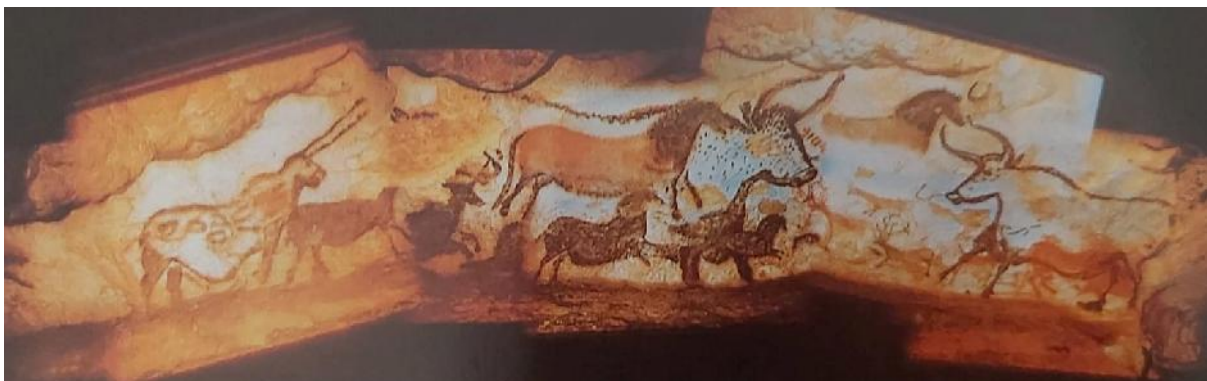
STARIJE KAMENO DOBA – PALEOLITIK

(30.000 -5.000 godina prije Krista)

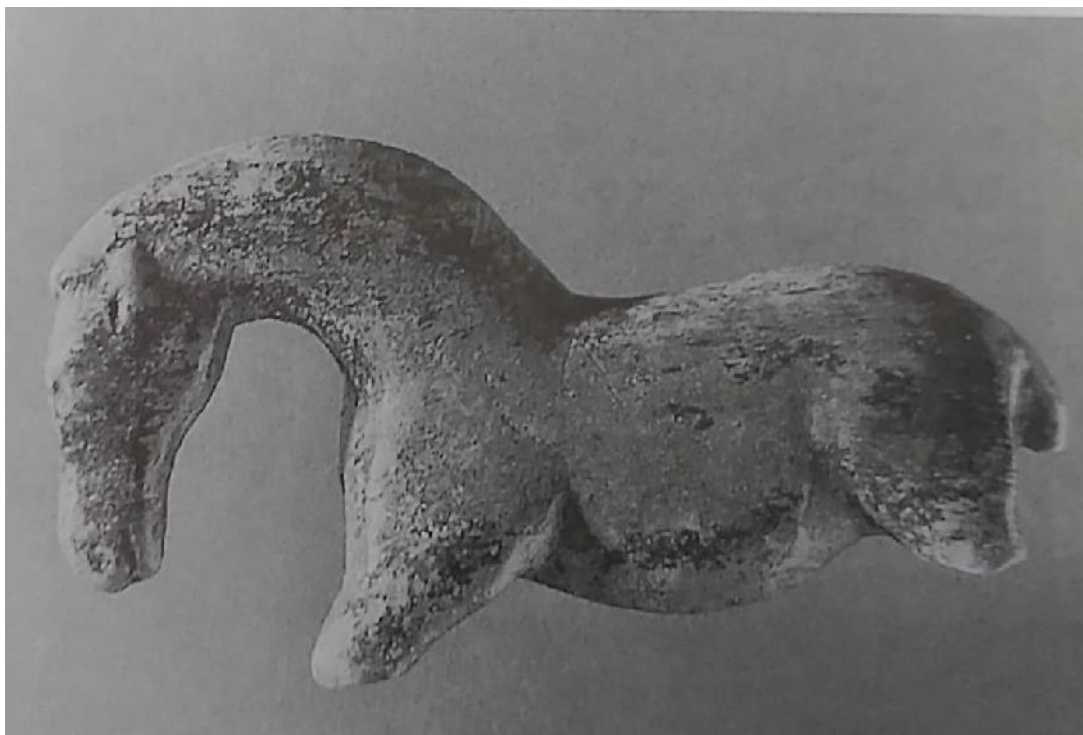
Prve naturalističke prikaze životinja nalazimo na zidovima pećina kao što su Chauvet u jugoistočnoj Francuskoj, Altamira na sjeveru Španjolske i Lescaux u regiji Dordogne u Francuskoj. Društvo tog doba nema čvrsti poredak niti dobru organizaciju što je vidljivo u načinu prikazivanja likova životinja. Nabacani i razbacani likovi koji nerijetko prekrivaju jedan drugog prikazani su vrlo realistično, naznačeni crnim linijama i ispunjeni živim zemljanim bojama, imali su višestruka značenja, a vjeruje se da su bili magijskog karaktera. Ovo doba nazivaju još dobom umjetnosti lovaca pošto tadašnji čovjek živi i ovisi od životinja (meso – hrana, krzno – odjeća, kosti – oruđe koje je bilo ukrašeno različitim motivima) te su one ujedno jedina tema. Naturalistički prikazi izumrlih životinja kao što su mamuti, dlakavi nosorozi, a kasnije divlji konji, veprovi, bizoni i jeleni daju nam uvid kako su izgledale u tom razdoblju. Također su izrađivali predmete (veličine dlana) od kosti, roga ili kamena koje su ukrašavali raznim geometrijskim oblicima.

Slika 2.1. Konji, oko 28.000 pr. Kr. Špilja Chauvet, Vallon-pont-d'Arc, Ardeche kanjon, Francuska

Slika 2.2. Špiljske slike, 15.000-10.000 pr. Kr. Lascaux

Slika 2.3. Konj, Špilja Vogelherd, oko 28.000 pr. Kr. Mamutova bjelokost, dužina 6,4cm.
Privatna zbirka

2.2. Egipatska umjetnost

Umjetnost staroga Egipta zasniva se na totemizmu, vjerovanje i štovanje svetih životinja sa karakteristikama ljudskog tijela i životinjske glave. Vjerovali su u zagrobni život pa su tako gradili velike grobnice, piramide. Piramide i hramovi oslikani su živopisnim scenama svakodnevnog života tog doba kao što su scene lova, ratovanja, poljoprivrednih radova i drugih. Skulptura je bila strogo simetrična bez naznake pokreta tijela ili bilo kakvog izraza lica, zatvorenog oblika, glatke obrade površine sa minimalnim prikazima detalja. Konj u prikazivanju vezan je uz faraonove kočije i ratnike te u hijeroglifima, pismu drevnih Egipćana. Nije imao magijski karakter kao u paleolitiku već je prikazivan kao radna i ratna životinja. Prikazi konja bili su većinom vezani uz plitke reljefe, perspektiva je bila semantička, sa jednolikim i nejednolikim ritmom.

Slika 2.4. Radnici nose gredu. Detalj reljefa, iz grobnice Horemheba, Sakkara, oko 1325. pr. Kr., Museo civico, Bologna

Slika 2.5. Tutankhamon u lovu. Detalj na oslikanoj škrinji iz kraljevske grobnice, Teba, oko 1336./5.-1327. pr. Kr. Dužina scene 50,7 cm. Egipatski muzej, Kairo

2.3. Drevna umjetnost staroga istoka

2.3.1. Asirska umjetnost

LOV NA LAVOVE

Prikazani reljefno opisani vojni pohod lov na lavove utjelovljuje dramatičnost prikaza. Kao i u Egiptu, prikaz je imao više obredno značenje nego stvarni prikaz lova. Unatoč plitkom klesanju možemo osjetiti težinu i volumen tijela konja zbog vješte gradacije površine. Za razliku od Egipatskog prikaza konja, manje su ljupki i dopadljivi gledatelju, spuštene uši, koje odaju psihičko stanje konja koji su vidno uznemireni i u paničnom bijegu od lavova koji napadaju kočiju.

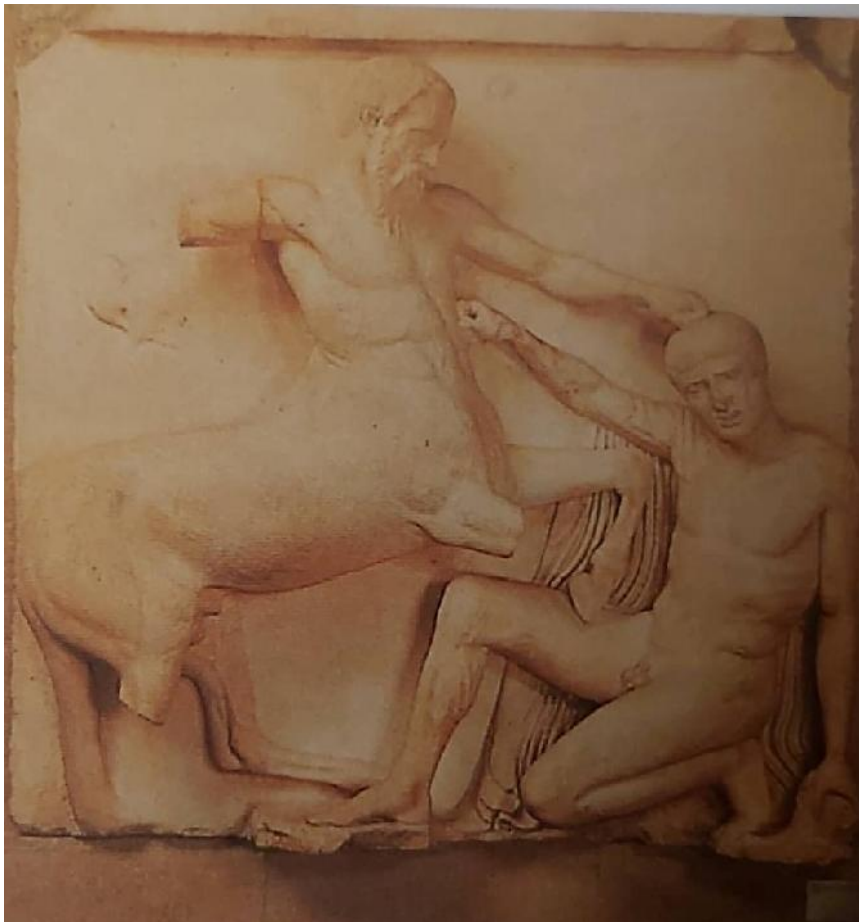
Slika 2.6. Aurnasipal II. ubija lavove, iz palače Aurnasipala II., Nimrud (Calah), Irak, oko 850. pr. Kr. Vapnenac, 1x2,5m. The British Museum, London

2.4. Grčka umjetnost

Za razliku od Egipta gdje je prikaz bio strogo simetričan bez prikazivanja emocija, u Grčkoj dolazi do potpuno drugačijeg gledanja. Kiparstvo postaje dekorativno, čovjek mjerilo svih stvari, a sklad se postiže omjerima i proporcijama kako u skulpturi tako i u arhitekturi. Golo ljudsko tijelo kao i prikazi mitskih bića bili su glavni motivi prikazivanja. U početku, umjetnici Grčke primjenjuju znanje drevnog Egipta, te se u prvotnim skulpturama i portretima javlja takozvani arhajski osmijeh, zagonetni smiješak, koji je imao ulogu prikrivati bilo kakvo psihičko stanje. Prvotne skulpture, kore i korusi, bili su strogo frontalni, plošni sa stiliziranim dijelovima kao što je kosa koja je nalikovala perikama. S vremenom skulptura postaje sve zaobljeniji, crte lica i tekstura odjeće prirodniji, strogoća linija sve blaža te je boja imala veliku ulogu. U klasičnom dobu javlja se kontrapost, likovi jednom nogom u iskoraku dok težina počiva na drugoj stvarajući asimetriju gdje bokovi i koljena nisu u istoj ravnini dok su ramena opuštenija. Takve skulpture djeluju opuštenije i smjelije. Pred kraj klasičnog i početkom helenističkog doba usavršava se prikaz realizma i velikih kompozicija s više likova. Na skulpturama je jasno vidljivo psihičko stanje odnosno stanje duha. Po prvi puta gledatelji su uključeni u određenu interakciju sa skulpturama, a usavršena je izrada portreta koji su igrali važnu ulogu u društvu toga vremena. Reljefni prikazi su realističniji, mekše obrade, dinamični (nisu statični kao u prethodnim periodima). Prikaz konja bio je vezan uz grčku mitologiju, prikazivali su kentaure, polu čovjek i polu konj. U reljefima je često prikazivan kao radna, odnosno vojna životinja ali prikaz njegovog psihičkog stanja bilo je izraženije. Uznemirenost je bila očita, snaga same životinje mogla se osjetiti kroz samo promatranjem reljefa, i cijeli prizor je „dizao“ na višu razinu samom svojom energijom i karakterom.

Slika 2.7. Fotografska rekonstrukcija (djelomična) Bitka između Lapita i kentaura, sa zapadnog zabata Zeusova hrama u Olimpiji. Oko 460. pr. Kr. Mramor, malo veći od naravne veličine. Arheološki muzej, Olimpija

Slika 2.8. Lapit i kentaur, metopa na južnoj strani Partenona. Oko 440. pr. Kr. Mramor, visina 142,2cm. The British Museum, London

Slika 2.9. Bitka kod Ise ili Bitka između Aleksandra i Perzijanaca. Mozaik kopija helenističke slike iz Pompeja, otprilike iz 315. pr. Kr. 2,7x5,1m. Muzeo Archeologic Nazionale, Napulj

Slika 2.10. Skopas (?). Bitka između Grka i Amazonki, s istočnog friza Mauzoleja, Halikarnas. 359.-351. pr. Kr. Mramor, visina 89 cm. The British Museum, London

2.5. Rimska umjetnost

Najpristupačnija umjetnost od svih do sada navedenih zasigurno je Rimska. Ostvarenja im se temelje na grčkim izvorima, te su ih kopiranjem doveli do još više razine. Divili su se grčkoj umjetnosti svih razdoblja, arhajskog, klasičnog i helenističkog. Rimska umjetnost biva usredotočena na skulpturu. Kao i u Grčkoj, ljudsko tijelo bio je njihov fokus, a portreti i narativni reljefi bili su snažno ukorijenjeni u rimskome društvu. Prikazi reljefa bili su izvanredno stupnjevani, u usporedbi sa egipatskom i asirskom umjetnošću. Prikaz konja nalazimo na oklopima kao detalje ukrašavanja. Realistični prikazi odaje uznemirenost konja i samim time njihov karakter.

KIP MARKA AURELIJA NA KONJU. 161.-180. BRONCA

Iz stare Rimske umjetnosti ostao je sačuvan, jedini izvanredan brončani konjanički spomenik Marka Aurelija koji je služio mnogim kasnijim umjetnicima kao inspiracija i uzor. Prikazan car na konju kao osvajač i gospodar zemlje. Veličina skulpture veća je od prirodne veličine što je simboliziralo cara kao vječnog pobjednika. Careva podignuta ruka u trenutku obraćanja narodu, bez oružja i oklopa predstavlja njegovu ljudskost, a konj, snažna i energična životinja, izraz je ratničkog duha.

Slika 2.11. Kip Marka Aurelija na konju. 161.-180. Bronca, veće od naravne veličine.

Piazza del Campidoglio, Rim

Slika 2.12. August iz Primaporte. Detalj oklopa na prsima.

Slika 2.13. Titov trijumf. Reljef unutar prolaza; Titov slavluk

3. SREDNJI VIJEK

3.1. Romanička umjetnost

Romanička umjetnost doživljava procvat niskog reljefa koji je bio dekorativan naravi na, sakralnoj arhitekturi. Za razliku od grčke umjetnosti gdje se nastojalo osloboditi od egipatskih naslijeđa gdje se težilo što realnijem prikazu ljudskih figura, u romanici likovi bivaju pljosnatiji i ukočeni, neobično smjelog izgleda i sadrže mješavinu prirodnog i fantastičnog. Samo oblikovanje plastike u tijesnoj je vezi sa slikarstvom. Tema više nisu orijentirane samo prema idealizaciji ljudskog tijela ili mitskih bića već su više vjerskoga sadržaja sa naglaskom na apokalipsu. Cilj je likovnim govorom prenijeti određeni vjerski sadržaj. Reljefi i skulpture više nisu ravnomjerno raspoređene te su bile smještene na jasno vidljivim mjestima kao što su pročelje oko portala. Kompozicija reljefa, zakon kadra, podređivala se obliku arhitektonskog oblika, unutar kojeg jest.

TAPISERIJA IZ BAYEUXA

Izvezeni friz, dugačak 230 metara koji u središnjem dijelu prikazuje osvajanje Engleske od strane Vilima osvajača. Gornji prizori tapiserije obuhvaćaju prizore ptica i životinja, dok je donji dio ispunjen mrtvim ratnicima, konjima. Prizor na tapiseriji daje neobično živu i detaljnu sliku rata u jedanaestom stoljeću. Za razliku od grčko – rimskih prizora ratovanja, tu nema nagomilanih masa već je svaki ratnik posebno izdvojen kao potencijalni junak. Prikazi konja ilustrativne su naravi.

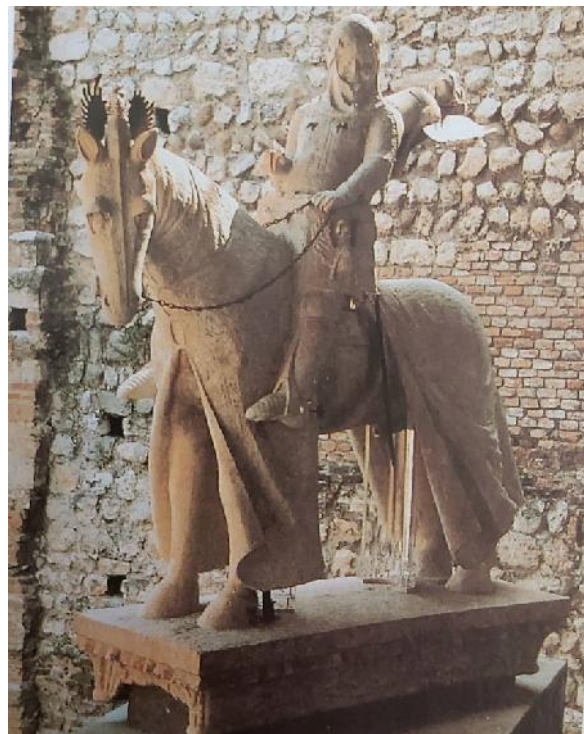

Slika 3.1. Bitka kod Hastingsa. Fragment Tapiserije iz Bayeuxa. 1073.-1083. Vuneni vez na lanu, visina 50,7 cm. Centar Vilima Osvajača, Bayeux, Francuska

3.2. Gotička umjetnost

U ovom periodu, periodu gotike, nastaje gotički idealizam odnosno, nastoji se naći što ljepši oblik glave, prikazi lica su smireniji te se želi postići što ugodniji dojam blagosti i vedrine. Za razliku od romanike, gdje je prikaz likova plošan, u gotici volumen kao da bubri, zaobljuje se dok se kipovi, naposljetku, posve ne osamostale od zida sa kojim su u romanici srasli. Naglašeni humanizam gotike izražen je time što se veliki dio sadržaja u likovima i prizorima odnosi na čovjeka, a ne na svece i božanske likove. Prikazuju se svakodnevni životi ljudi u prizorima od četiri godišnja doba i dvanaest mjeseci, a svaki mjesec je bio obilježen nekim od poljoprivrednih radova.

Kiparstvo se posebno istaknulo na području crkvenog namještaja kao što su propovjedaonice, oltarne pregrade, svetišta i grobnice od kojih je najpoznatija ona Cana Grande della Scala. Visoka konstrukcija koja se sastoji od baldahinskog svoda u kojem je sarkofag, nad kojim je krnja piramida sa konjaničkim kipom pokojnika u punoj plastici. Vlada, u punom oklopu sa mačem u ruci na bogato ukrašenom konju.

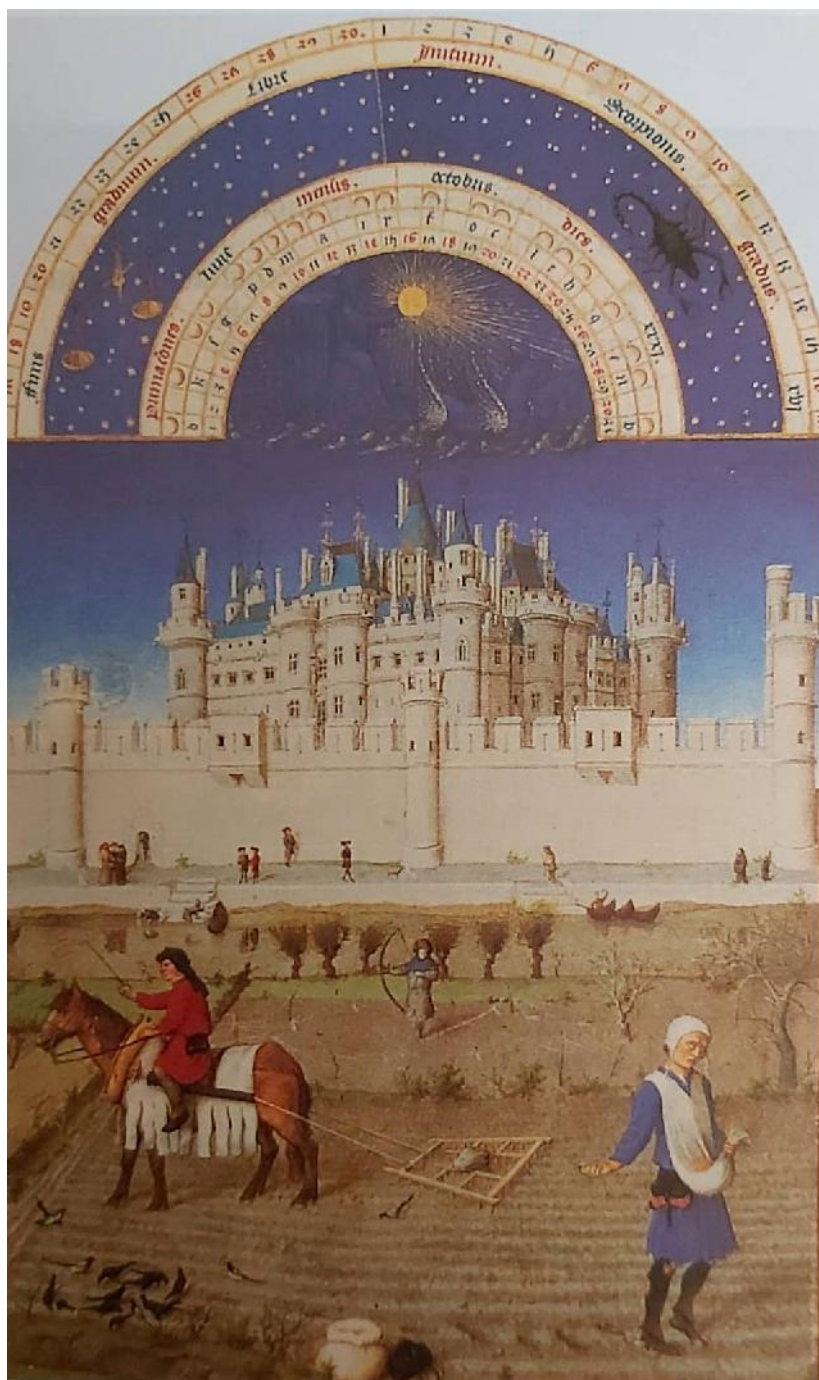
Slika 3.2. Can Grande della Scala, konjički kip s njegove grobnice. 1330. Kamen. Muzej u Castelvecchii, Verona, Italija

FRANCESCO TRAINI. TRIJUMF SMRTI

Dramatičan prizor elegantno odjevenih muškaraca i žena na konjima koji nailaze na otvorene lijesove sa leševima koji se raspadaju. Uznemirenost se vidi čak i u životinjskim pogledima.

Slika 3.3. Francesco Traini. Trijumf smrti (detalj). Između 1325. i 1350. g. Freska.
Camposanto, Pisa

Slika 3.4. Braća Limbourg. Listopad iz časoslova Les Tres: Riches Heures du Duc de Berry. 1413.-1416., 22,5x13,7cm. Muzej Condé, Chantilly, Francuska

Prikaz konja u poljoprivredne svrhe. Najvjerojatnije se radi od lipnju i srpnju kada se vršila žetva.

4. RENESANSA

Renesansa, preporod, nadovezuje se na humanizam kao kulturni pokret kasnoga srednjeg vijeka te oživljava antičke vrijednosti. Najveći broj skulptura i reljefa nalazimo na oltarima i nadgrobnim spomenicima gdje se radi realističan portret pokojnika. U središtu promatranja je čovjek, a ne Bog pa je ljudsko tijelo predmet proučavanja. Crtački stil postaje prirodni i realističan te su ustanovljene zakonitosti linearne i zračne perspektive. U ranoj renesansi, društveno uređenje slično je onome u antičkoj grčkoj, odbacuje se srednji vijek kao stil oblikovanja i dolazi do totalnog preporoda antike. U visokoj renesansi vlada subjektivnost i individualizam, ideje genijalnog umjetnika ili pojedinca nadahnutog od samoga Boga. Sam lik konja u renesansi je čest te ga se prikazuje u određenim povodima kao što su obilježavanje bitaka, isticanje vladara, vjerske scene i druge. Dvije najvažnije javne konjaničke skulpture toga vremena su Donattelova Gattamelata i Konjanički spomenik Colleonijski od Verrocchia.

DONATELLOV GATTAMELATA.

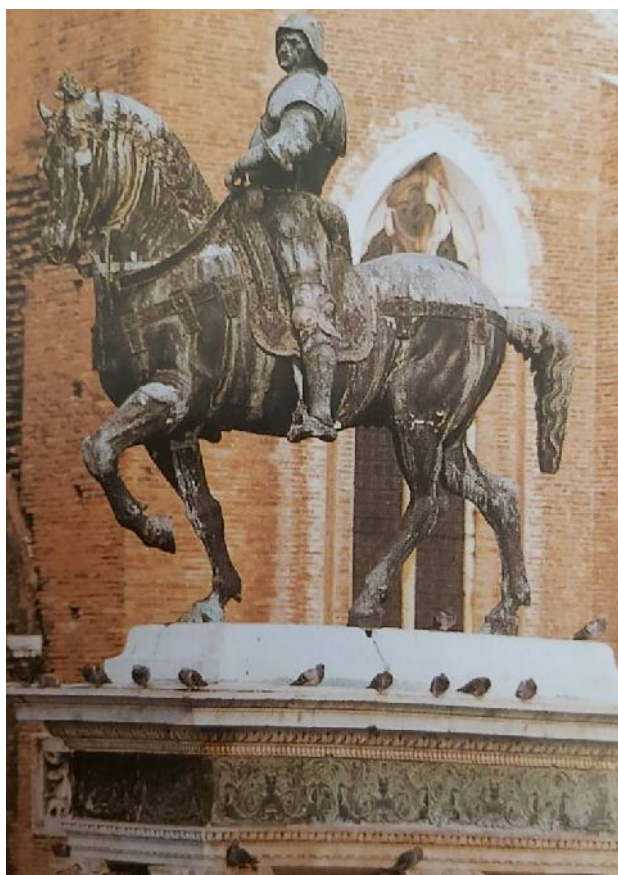
Osim što je umjetnikovo najveće samostojeće, brončano kiparsko djelo važan je i tehnološki napredak koji je ostvaren samom njegovom izvedbom. Rađen po uzoru na dva prethodna konjanička spomenika, a to su spomenici Marku Aureliju u Rimu i Can Grande u Veroni. Iako nije izravna kopija Marka Aurelija, ima dosta sličnosti, isti materijal izrade, veličina, osjećaj za ravnotežu i dostojanstvo. Donatellov konj je jaka i teška životinja koja je sposobna izdržati čovjeka u punom oklopu i vlada s njime snagom volje, a ne tjelesnom. Povezanost sa Can Grandeom je ta što su oba kipa napravljena kako bi stajala uz pročelje crkve te su oba spomenici vojnoj hrabrosti preminulih. Cilj ove skulpture je ovjekovječiti slavu velikog vojskovođe. Ispod kopita dignute noge nalazi se kugla, drevni simbol kontrole nad svijetom.

Slika 4.1. Donatello. Konjanički spomenik Gattamelata. 1445.-1450. Bronza, oko 3,35 x3,96 m. Piazza del Santo, Padova

ANDREA DEL VERROCCHIO

Krunu svih Verrocchiovih dostignuća brončani je kip konjanika. Kao i kod Donatella, radi se prikazu venecijanskog vođe. Verrocchio je držao Donatellovo djelo uzorom za svoje skulpture, no nije ga samo oponašao. Njegov konj, skladan i živahan više nego jak i miran, oblikovan je istim onim smislom za prikazivanje građe tijela u pokretu. (*Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 442*) Tanka koža koja otkriva svaku žilu, mišić i tetivu, u oštroj je suprotnosti s ukočenim površinama jahača u oklopu. (*Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 442*)

Slika 4.2. Andrea del Verrocchio. Konjanički spomenik Colleoniju. Oko 1483.-1688. Bronca, visina 3,9 m. Campo SS. Giovanni e Paolo, Venecija

„Ni Gattamelata ni Colleoni nisu portreti u pravom smislu riječi; oba kipa plod su umjetnikove zamisli o idealnom liku uspješnog vojskovođe u ratu. Dok Gattamelata izražava nepokolebljivost i plemenitost karaktera, iz Colleonija zrači gotovo zastrašujući osjećaj moći. Kao slika samouvjerenosti koja ulijeva strahopoštovanje, Colleoni više podsjeća na Cana Grande nego na spomenik Gattamelati.“ (*Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 443*)

PETER PAUL RUBENS: BITKA KOD ANGHIIARIJA

Da Vincijeve prvotne skice poslužile su kao kopije kasnijih umjetnika, pa tako i P.P. Rubensu koji je prikazao povijesnu bitku i svu dramatičnost, uznemirenost i psihičko stanje konja i njihovih jahača. Prisutan je sfumato pa tako dramatičnost prizora dobiva još dublji prikaz.

Slika 4.3. 597. Peter Paul Rubens. Crtež prema Leonardovu kartonu za Bitku kod Anghiarija.
Okolo 1600. Cabinet des Dessins, Louvre, Pariz

4.1. Renesansa na sjeveru

4.1.1. Njemačka

ALBRECHT DÜRER: ČETIRI JAHAČA APOKALIPSE (1497.-1498.)

Alegorijski prikazane mitske figure, koje se pojavljuju u poglavlju Otkrivenja evanđelista Ivana, predstavljaju po jedno zlo koje će se pojaviti na Zemlji na dan Apokalipse.

- Prvi jahač, bijeli konj, predstavlja antikrista i uloga mu je zavesti ljude jednog protiv drugog. Njegov atribut je luk, a na glavi mu je vijenac. Metaforičko značenje mu je pohlepa u ljudima koja dovodi do Apokalipse.
- Drugi jahač, crveni konj, simbolizira krv prolivenu u ratovima. Uništava mir na zemlji, nastavlja ratove koje je započeo prvi jahač i natjera ljude da se međusobno ubijaju. Atribut mu je mač kao simbol rata, a metaforičko značenje ratne strahote.
- Treći jahač, crni konj, dolazi kao posljedica rata i razaranje drugog jahača. Donosi glad i bolesti. Atribut mu je vaga.
- Četvrti jahač, Smrt, jedini imenovani, dolazi na bljedunjavo zelenom konju. Zelena je znak teško bolesnih i nedavno umrlih dok blijeda nijansa označava truljenje. Prati ga bog starih Grka, Had, koji simbolizira pakao. Dana mu je moć svih prethodnih jahača te ubija ratom, glađu, bolešću i divljim zvijerima.

Slika 4.4. Albrecht Dürer. Četiri jahača apokalipse. Oko 1497.-1498. Drvorez, 39,3 x 28,3 cm
Metropolitan Museum of Art, New York

5. BAROK

Za renesansu tipično je bilo jasno ocrtavanje linije, dok barok voli meke obrise. U renesansi se oblikuje plošno, a baroku dubinski i nižu se suprotnosti. Barok je period u kojem je sve bogato, obilato, bujno, raskošno ukrašeno sa puno pozlate. Kiparstvo buja, bilo obujmom, pokrenutošću ili količinom. Bujna voluminoznost tijela i uznemirena draperija izražena dubokom modelacijom, snažni kontrasti svjetla i sjena dovode kiparstvo na još višu i zanimljiviju razinu. Tematski, djela, bila kiparska ili slikarska, obuhvaćala su kršćanske teme i likove, poganske i mitološke likove i grupe. Jako važno bilo je portretno i nadgrobno kiparstvo koje je težilo što realističnijem prikazu pokojnika. Crteži u renesansi imali su oštre obrise koji su bili jasno i jednostruko povučeni dok je u baroku crtež mek, sjene se oblikuju malim crticama umjesto da se ocrta obris.

Σ GIANLORENZO BERNINI.

Najveći kipar baroka. Njegovi kipovi su najbliži helenističkom majstorstvu antičkih Grka, čak bliži od Michelangelovih skulptura. U ovom prikazu jasno se vide sva obilježja baroknog kiparstva, bujno tijelo konja, raskošna i bujan griva koja je sva u pokretu, dramatičnost izraza lica samog konja i konjanika, uznemirena draperija jahača, duboka modelacija.

Slika 5.1. Gianlorenzo Bernini. Model za konjanički kip Luja XIV., 1670. Terakota, visina 76,3cm. Galerija Borghese, Rim

Σ PIERRE PUGET

Aleksandrov susret s Diogenom

Najvažniji mramorni reljef koji je izradio Puget. Cijela je kompozicija strogo planirana, a posebno se ističu arhitektonski elementi u pozadini reljefa kojima Puget zatvara pozadinsku cjelinu. Također, voluminoznost oblika, bujna i uznemirena draperija, duboka modelacija, bujna konjska griva koja kao da vijori na vjetru.

Slika 5.2. Pierre Puget, Aleksandrov susret s Diogenezom, Musée du Louvre, Paris, 1671.-
1689. godina

6. UMJETNOST XIX. STOLJEĆA

6.1. Romantizam

Snažno izražavanje osjećajnosti i zanimanja umjetnika za novo, neobično, uzbudljivo i sve što se bori i sukobljava, glavna su obilježja romantizma. Umjetnicima kao inspiracija za umjetnička djela služe teme iz prošlosti vlastitog naroda i tako bude nacionalnu svijest. Nije bilo bitno kako naslikati točno sve pojedinosti koje se vide već izraziti osjećaje i strasti ljudi. Za razliku od klasicizma koji je smiren i promišljen, romantizam odiše nemirom i jakim izražavanjem osjećaja na licima, priznaju se osobnosti umjetnika, daje sloboda vlastitog izražavanja, a potez kista je živ i slobodan naspram zaglađenog klasicizma.

Slika 6.1. Théodore Géricault, Časnik carske garde na konju, 1812.

Ulje na platnu, 2,9 x 1,9 m. Louvre, Pariz

6.2. Impresionizam

U likovnim umjetnostima dolazi do izražaja spontano i slobodno izražavanje vlastitog dojma onoga što se gleda, nasuprot strogom akademizmu. Umjetnici napuštaju ateljee (plain air), slika se po izravnom promatranju prirode, predmeta ili nekog lika pa se slika po učinku svjetlosti u određenom dobu dana, ujutro prevladavaju modre, podne crvene i žarke, a predvečer ljubičaste nijanse. To je najveće otkriće slikarstva devetnaestog stoljeća.

EDGAR DEGAS ((Pariz, 19. lipnja 1834. - Pariz, 26. rujna 1917.))

Francuski slikar, grafičar i kipar i smatra se jednim od istaknutih predstavnika francuskog impresionizma, iako sam sebe nikada nije tako smatrao. Fasciniran urbanim prizorima, balerinama i prizorima s konjskih utrka. Nikad u potpunosti nije odbacio uzor na realizam (Ingres i Delacroix) ali i pored toga smatra se da je njegovo mjesto i impresionizmu.

Slika 6.2. Edgar Degas, Na utrkama, oko 1880., Pariz.

6.3. Hrvatski kipari xix. stoljeća

ANTUN DOMINIK FERNKORN (Erfurt, 17. ožujka 1813. - Beč, 15. studenoga 1878.), Njemačko-austrijski kipar

Kao i njegovi suvremenici, uzor su mu bile antička i renesansna umjetnost, ali dodajući i elemente izvedene pod utjecajem barokne umjetnosti. Bio je kipar koji je izrađivao u raznim materijalima, a najveći broj njegovih djela izveden je u bronci. Najviše je cijenjen zbog unošenja živahnosti i poleta u izradi javne plastike. Proučavajući uživo ponašanje i izgled konja, uspijeva ostvariti monumentalne konjaničke statue.

Spomenik bana Josipa Jelačića podsjeća, po oblikovanju i pozi samog konja, na onaj Donatellov, Gattamelatu. Na uzoru na antiku statičan je, a što se prikaza samog bana tiče, podsjeća na barokne skulpture zbog mnoštva detalja, volumena, duboke modelacije.

Slika 6.3. A.D. Fernkorn, Spomenik banu Josipu Jelačiću, bronca, Zagreb, 1866.

Slika 6.4. A.D. Fernkorn, Sv. Juraj ubija zmaja, bronca, Zagreb, 1853.

7. UMJETNOST XX. STOLJEĆA

7.1. Kubizam

Osnivači kubizma i najkreativniji autori bili su Pablo Picasso i George Braque, nude radikalno novi način gledanja na svijet, imali su neprocjenjiv utjecaj na avangardu, zauvijek izmijenio renesansu koncepciju slikarstva u kojem je trodimenzionalni prostor sveden na dvodimenzionalni. Stvorili su privid, iluziju trodimenzionalnog

PABLO PICASSO (Málaga, Španjolska, 25. listopada 1881. - Mougins, Francuska, 8. travnja 1973.)

GUERNICA

Remek-djelo koje je izlagano širom svijeta. Monumentalnu sliku, Picasso je kombinirao odlike analitičkog i sintetičkog kubizma s nekoliko tradicionalnih motiva koji su posloženi na novi, nadrealistički, način. Prevladavaju geometrijski pojednostavljeni oblici i oštri kutevi, oči su zavrtnute i buljave, jezici oblikovani kao noževi, a dlanovi i stopala su odrezani. Slika se sastoji u samo nekoliko sivih tonova.

Slika 7.1. Pablo Picasso, Guernica, 1937.

7.2. Ekspresionizam

Pokret u kojem svaki umjetnik traži i stvara vlastitu, novu stvarnost. Posebno se ističe u grafici i slikarstvu. Slikarstvo dozvoljava potpunu slobodu i antinaturalistički kolorizam, dok se u grafici uznemirenom linijom i oštrim suprotstavljanjem crnoga bijelomu ostvare zamišljene teme.

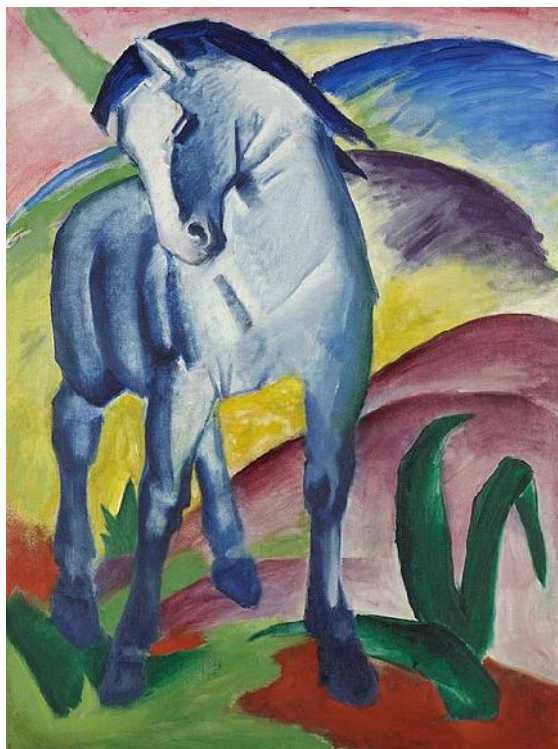
FRANZ MARC (München, 8. veljače 1880. - Verdun, 4. ožujka 1916.)

VELIKI PLAVI KONJI

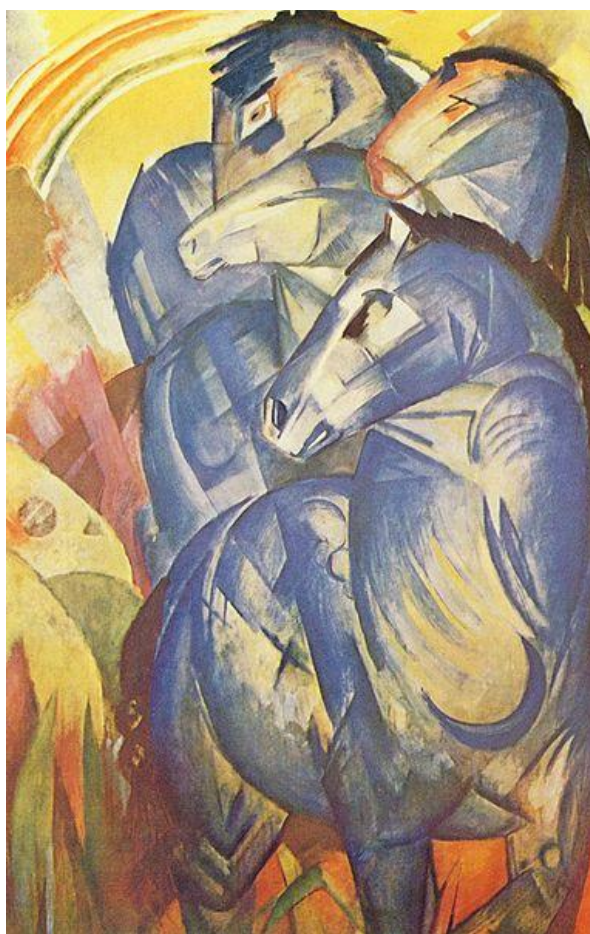
Stilizirana forma slike, boje čiste i prozirne, vidi se umjetnikova koloristička sloboda.

Slika 7.2. Veliki plavi konji

Slika 7.3. Plavi konj

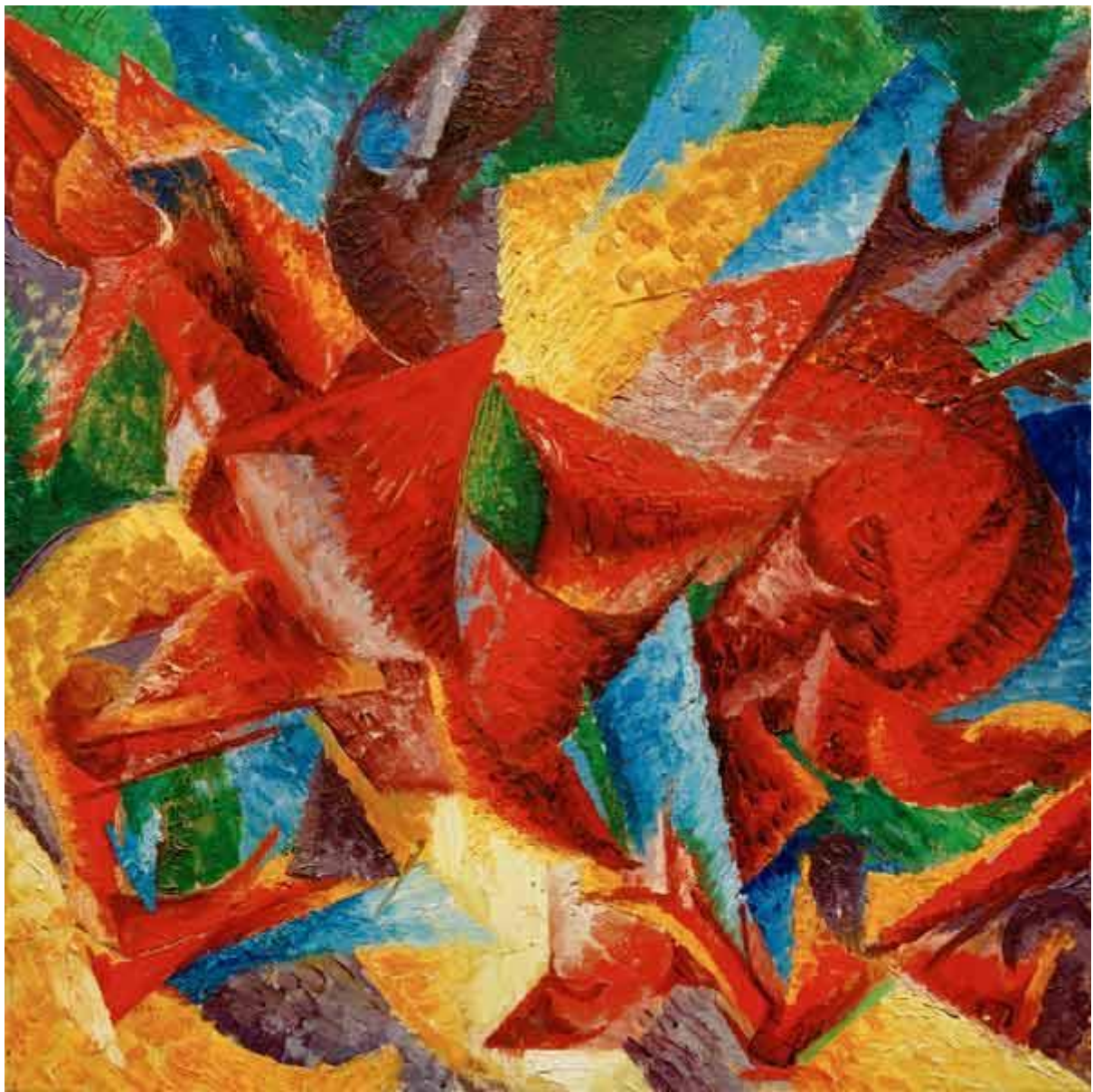

Slika 7.4. Kula plavih konja

7.3. Futurizam

U želji za postizanjem iluzije kretanja, u slikarstvu prevladava dinamičnost pokreta, što se postiže komplementarnim parovima i snažnim potezom kista. Analitički pristup stvarnosti, geometrijski oblici i dekompoziciji ploha i volumena karakterizira kubizmu u kojem je stil lomljenja slikarske površine na djeliće.

UMBERTO BOCCIONI (Reggio di Calabria, 19. listopada 1882. - Verona, 16. kolovoza 1916.)

Slika 7.5. Dimensional shapes of a horse, 1913. Milan, Italija

7.4. Hrvatski kipari xx. stoljeća

ROBERT FRANGEŠ MIHANOVIĆ (Srijemska Mitrovica, 2. listopada 1872. - Zagreb, 12. siječnja 1940.)

Hrvatski kipar

Frangešove medalje i plakete s figuralnim i animalističkim motivima označile su početak hrvatskog medaljarstva. Oblikovao je sitnu plastiku, portrete i biste. Godine 1897. za Osijek je izradio spomenik palim vojnicima Šokčevićeve 78. pukovnije, Umirućeg ratnika, koji je najraniji primjer impresionizma u hrvatskom kiparstvu.

Njegovo najmonumentalnije djelo je konjanički spomenik Kralja Tomislava.

Slika 7.6. R. Frangeš – Mihanović, Spomenik kralju Tomislavu, bronca, Zagreb, 1928.

IVAN MEŠTROVIĆ (Vrpolje kod Slavanskog Broda, 15. kolovoza 1883. – South Bend, Indiana, SAD, 16. siječnja 1962.)

Hrvatski kipar, arhitekt i književnik

Najistaknutiji kipar hrvatske moderne skulpture i vodeća ličnost umjetničkoga života u Zagrebu. Većina njegovih ranih djela, simbolične tematike, oblikovana su u duhu secesije, a neka pokazuju impresionističke nemirne površine, dok druga, oživljavajući nacionalni mit, postaju stilizirana monumentalna plastika. Njegov izniman kiparski talent očituje se u lirskoj i dramskoj ekspresiji ljudskoga tijela, što ga svrstava među istaknute osobnosti svjetske umjetnosti prve polovice XX. stoljeća i nesumnjivo među najistaknutije hrvatske umjetnike čije je djelo u svoje doba doživjelo svjetska priznanja.

Slika 7.7. Ivan Meštrović, Indijanac s lukom, bronca, Chicago, 1926.-27.

Slika 7.8. Ivan Meštrović, Indijanac s kopljem, bronca, Chicago, 1926.-27.

8. SUVREMENA UMJETNOST

JANNIS KOUNELLIS (Pirej, Grčka, 23. ožujka - Casa di cura "Villa Mafalda", Roma, Italija, 16. veljače 2017.)

Kontroverzni performans, *Bez naslova*, 1969., dvanaest konja zavezanih za zid u prostoru galerije L'Attico, Rimu, izazvao je pritužbe da se životinje muči i da su, zbog vezanja, ograničenog kretanja. Mir u prostoru i svjetlost što osvjetljava životinje, čini da do izražaja dolaze mišićne mase i sjajne dlake u konja. Posjetiteljima je bilo dozvoljeno slobodno kretanje.

Slika 8.1. Bez naslova, 1969.

STIPE SIKIRICA (Jabuka pokraj Trilja, 29. travnja 1933.)

Hrvatski kipar.

Završio Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, na kojoj od 1969. i predaje. Bio je suradnik Majstorske radionice Vanje Radauša. Jedan je od pokretača i osnivača, te dekan Akademije likovnih umjetnosti na Širokom Brijegu u BiH. U njegova djela spada statua „Spomenik alkaru“, na dnu ulice Alkarsko trkalište (1965.), postavljena na 250. godišnicu Sinjske alke. Oblikuje stilizirane skulpture figurativna izraza s jakim utjecajem zavičajnih folklornih elemenata.

Slika 8.2. Stipe Sikirica, Spomenik alkaru u Sinju, Sinj, 1965.

9. ZAKLJUČAK

Svi periodi kroz povijest likovnog stvaralaštva čovjeku su neizostavni temelj i izvorište stvaralaštva danas. Figura konja kroz cijelu povijest ostvaruje se u različitim likovnim tehnikama. Ostvariti ekspresiju i karakter figure konja bili su osnovni porivi za ostvarenje ove skulpture kao teme mog završnog rada.

10. LITERATURA

1. H. W. Janson, Anthony F. Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.
2. Radovan Ivančević, Stilovi razdoblja život I, Profil, Zagreb, 11. izdanje 2009.
3. Radovan Ivančević, Stilovi razdoblja život II, Profil, Zagreb, 10. izdanje, 2009.
4. Radovan Ivančević, Stilovi razdoblja život III, Profil, Zagreb, 8. izdanje, 2009.
5. Grgo Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.
6. https://www.academia.edu/2351018/Povijesni_razvoj_konja/, pristup ostvaren 18.8.2019
7. <https://repozitorij.alu.unizg.hr/islandora/object/alu%3A2/datastream/PDF/view>, pristup ostvaren 18.8.2019.

11. SAŽETAK

Figuru konja zamišljena je dinamično. Suprotno navedenom fascinantn je prikaz pokreta konja u špiljama Altamire što je osnovna karakteristika spontanosti i iskrene impresije. Tijekom razmišljanja kako ću ostvariti ideju o položaju konja napravila sam nekoliko modela koji su mi omogućili da osmislim završni model kao rezultat skulpture koja je u pokretu.

Skulptura konja ostvarena je u miješanoj tehnici. Osnovni materijal za izradu skulpture koristila sam stiropor. Prvotno sam oblikovala segmentno određene dijelove tijela (noge, glavu, vrati i osnovni dio tijela), te sam ih nakon oblikovanja spojila u jedinstvenu cjelinu. Za oblikovanje koristila sam različite prigodne alate, na primjer, brusni papir koji mi je omogućio oblikovanje napete forme i ujedno stilizaciju anatomskih dijelova tijela i sam karakter skulpture.

KLJUČNE RIJEČI: konj, povijest umjetnosti, miješana tehnika, ekspresija, stilizacija

KEY WORDS: horse, art history, mixed media, expression, styling

12. PRILOZI

2. STARI VIJEK

Slika 2.1. Konji, oko 28.000 pr. Kr. Špilja Chauvet, Vallon-pont-d'Arc, Ardeche kanjon, Francuska, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 50)

Slika 2.2. Špiljske slike, 15.000-10.000 pr. Kr. Lascaux, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 52)

Slika 2.3. Konj, Špilja Vogelherd, oko 28.000 pr. Kr. Mamutova bjelokost, dužina 6,4cm. Privatna zbirka, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 53)

Slika 2.4. Radnici nose gredu. Detalj reljefa, iz grobnice Horemheba, Sakkara, oko 1325. pr. Kr., Museo civico, Bologna, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 77)

Slika 2.5. Tutankhamon u lovu. Detalj na oslikanoj škrinji iz kraljevske grobnice, Teba, oko 1336./5.-1327. pr. Kr. Dužina scene 50,7 cm. Egipatski muzej, Kairo, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 77)

Slika 2.6. Aurnasipal II. ubija lavove, iz palače Aurnasipala II., Nimrud (Calah), Irak, oko 850. pr. Kr. Vapnenac, 1x2,5m. The British Museum, London, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 90)

Slika 2.7. Fotografska rekonstrukcija (djelomična) Bitka između Lapita i kentaura, sa zapadnog zabata Zeusova hrama u Olimpiji. Oko 460. pr. Kr. Mramor, malo veći od naravne veličine. Arheološki muzej, Olimpija, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 144)

Slika 2.8. Lapit i kentaur, metopa na južnoj strani Partenona. Oko 440. pr. Kr. Mramor, visina 142,2cm. The British Museum, London, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 150)

Slika 2.9. Bitka kod Ise ili Bitka između Aleksandra i Perzijanaca. Mozaik kopija helenističke slike iz Pompeja, otprilike iz 315. pr. Kr. 2,7x5,1m. Muzeo Archeologic Nazionale, Napulj, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 152)

Slika 2.10. Bitka između Grka i Amazonki, s istočnog friza Mauzoleja, Halikarnas. 359.-351. pr. Kr. Mramor, visina 89 cm. The British Museum, London, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 154)

Slika 2.11. Kip Marka Aurelija na konju. 161.-180. Bronca, veće od naravne veličine. Piazza del Campidoglio, Rim, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 199)

Slika 2.12. August iz Primaporte. Detalj oklopa na prsima, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 192)

Slika 2.13. Titov trijumf. Reljef unutar prolaza; Titov slavoluk, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 195)

3. SREDNJI VIJEK

Slika 3.1. Bitka kod Hastingsa. Fragment Tapiserije iz Bayeuxa. 1073.-1083. Vuneni vez na lanu, visina 50,7 cm. Centar Vilima Osvajača, Bayeux, Francuska, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 314)

Slika 3.2. Can Grande della Scala, konjički kip s njegove grobnice. 1330. Kamen. Muzej u Castelvecchiu, Verona, Italija, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 356)

Slika 3.3. Francesco Traini. Trijumf smrti (detalj). Između 1325. i 1350. g. Freska. Camposanto, Pisa, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 373)

Slika 3.4. Braća Limbourg. Listopad iz časoslova Les Tres: Riches Heures du Duc de Berry. 1413.-1416., 22,5x13,7cm. Muzej Condé, Chantilly, Francuska, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 379)

4. RENESANSA

Slika 4.1. Donatello. Konjanički spomenik Gattamelata. 1445.-1450. Bronza, oko 3,35 x3,96 m. Piazza del Santo, Padova, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 416)

Slika 4.2. Andrea del Verrocchio. Konjanički spomenik Colleoni. Oko 1483.-1688. Bronca, visina 3,9 m. Campo SS. Giovanni e Paolo, Venecija, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 442)

Slika 4.3. 597. Peter Paul Rubens. Crtež prema Leonardovu kartonu za Bitku kod Anghiarija. Oko 1600. Cabinet des Dessins, Louvre, Pariz, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 456)

Slika 4.4. Albrecht Dürer. Četiri jahača apokalipse. Oko 1497.-1498. Drvorez, 39,3 x 28,3 cm Metropolitan Museum of Art, New York, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 530)

5. BAROK

Slika 5.1. Gianlorenzo Bernini. Model za konjanički kip Luja XIV., 1670. Terakota, visina 76,3cm. Galerija Borghese, Rim, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 606)

Slika 5.2. Pierre Puget, Aleksandrov susret s Diogeneom, Musée du Louvre, Paris, 1671.-1689. godina, (<https://docplayer.fr/73467633-Luj-xiv-i-kipari-njegovog-dvora.html>: 18, pristup ostvaren 17.8.2019.)

6. UMJETNOST XIX. STOLJEĆA

Slika 6.1. Théodore Géricault, Časnik carske garde na konju, 1812., Ulje na platnu, 2,9 x 1,9 m. Louvre, Pariz, (Janson, Povijest umjetnosti dopunjeno izdanje, Stanek, Varaždin, 2013.: 867)

Slika 6.2. Edgar Degas, Na utrkama, oko 1880., Pariz., (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edgar_Degas_-_At_the_Races.jpg, pristup ostvaren 6.9.2019.)

Slika 6.3. A.D. Fernkorn, Spomenik banu Josipu Jelačiću, bronca, Zagreb, 1866., (Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.: 6)

Slika 6.4. A.D. Fernkorn, Sv. Juraj ubija zmaja, bronca, Zagreb, 1853., (Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.: 12-13)

7. UMJETNOST XX. STOLJEĆA

Slika 7.1. Pablo Picasso, Guernica, 1937., ([https://hr.wikipedia.org/wiki/Guernica_\(Picasso\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Guernica_(Picasso)), pristup ostvaren 1.9.2019.)

Slika 7.2. Veliki plavi konji, (https://hr.wikipedia.org/wiki/Franz_Marc, pristup ostvaren 1.9.2019.)

Slika 7.3. Plavi konj, (http://www.jovicaletic.com/cms/?page_id=1727, pristup ostvaren 1.9.2019.)

Slika 7.4. Kula plavih konja, (http://www.jovicaletic.com/cms/?page_id=1727, pristup ostvaren 1.9.2019.)

Slika 7.5. Dimensional shapes of a horse (Dimenzionalni oblici konja), 1913; Milan, Italija,

Slika 7.6. R. Frangeš – Mihanović, Spomenik kralju Tomislavu, bronca, Zagreb, 1928., (Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.: 106)

Slika 7.7. Ivan Meštrović, Indijanac s lukom, bronca, Chicago, 1926.-27., (Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.: 175)

Slika 7.8. Ivan Meštrović, Indijanac s kopljem, bronca, Chicago, 1926.-27., (Gamulin, Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća, Naprijed, Zagreb, 1999.: 174)

8. SUVREMENA UMJETNOST

Slika 8.1. Bez naslova, 1969., (<https://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2018/october/09/when-jannis-kounellis-painted-with-horses/>, pristup ostvaren 5.9.2019.)

Slika 8.2. Stipe Sikirica, Spomenik alkaru u Sinju, Sinj, 1965., (<http://www.sinj.hr/obnovljen-spomenik-alkaru/> pristup ostvaren 5.9.2019.)